

Ar izrādes „Droši kā tankā” režisoru **Mihailu Gruzdovu** sarunājas LKA profesors **Jānis Siliņš**

Jānis Siliņš

Karš ir biedējoša parādība. Vai Tev ir bail no kara un Tu jūti, ka tagad arī kaut kas tāds var notikt?

Mihails Gruzdovs

Jā, ļoti mierīgi - ja „zaļais cilvēciņš” var paņemt Krimu un tauta izvarošanu uztver kā kāzas, tad tas ir absurds! Tu nevari pat iedomāties, ka divdesmit pirmajā gadsimtā kaut kas tāds var notikt!

Mana meita, kura mācās ceturtajā klasē, vienreiz atnāca mājās no skolas un teica, ka viņas draudzenei esot radnieki Austrālijā un ka vajadzētu braukt prom uz turieni! Jo, skaties, kas visapkārt pasaulē notiek, kādi tik vājprāti mūsu ikdienu satricina, tepat Krievijā, Eiropā, Amerikā...

J.S.

Kāpēc kaut kas tāds ir iespējams?

M.G.

Pirms pusotra gada, kad sākās Maidana kustība, vai mēs varējām iedomāties, ka kaut kas tāds notiks? Tas jau ir vispārzināmais, ka daudziem cilvēkiem pasaulē liekas, ka karš ir nepieciešams, jo iznīcina nevajadzīgos, „liekos” cilvēkus..., jo dod iespēju...

J.S.

...tādai kā attīstībai, progresam...

M.G.

Mēs zinām, ka impērijas spēks diemžēl ir nepārejošs, vēl šodien šāda domāšana eksistē, un tā saindē ne vienu vien paudzi un īpaši jau dažādas varas. Tu skaties visu to propagandu... politika ir pilnīgi impotentā. Un otrs, tas jau ir arī business... nauda!

J.S.

Tagad, iestudējot izrādi, Tu arī runā par šo tēmu, jo Leldes Stumbres luga, kuras idejas autors ir Ziedonis Ločmelis, dod pamatu, lai gan tur attēlotais laiks ir Ptrā pasaules kara beigas. Literatūrā, mākslā jau kara tēma vienmēr ir bijusi aktuāla..., bet

kāpēc tomēr cilvēki nekad neko neņem vērā - visu to, kas jau mākslā, dažādos vēsturiskos dokumentos ir parādīts un atklāts?

M.G.

Tā es nevaru teikt, ka pavisam neņem vērā. Ir jauni cilvēki, arī mediju pārstāvji, kas par to runā, brīdina, mēģina pasargāt. Ir taču gudra jaunā paaudze, kas izprot vēsturi, māc to izskaidrot, bet vienkāršais cilvēks skatās filmu vai izrādi, tur redz patiesību, redz traģiskus notikumus, sajūt...

J.S.

Un pārdzīvo...

M.G.

Un tas pārdzīvojums ienāks cilvēkā un tad tās ziņas un tā propaganda viņam izskatīsies citādāka, un cilvēks vērtēs, izpratīs...

J.S.

Redzi, tikko Putins bija it kā slims, „pazudis” kā tādā sliktā teātrī, neveikls inscenējums, ir visādi minējumi un... pēkšņi paziņojums, ka Krievijas Ziemeļu kara flote ir kaujas gatavībā. Tas taču ir biedējoši...!

M.G.

Fakts ir fakts! Ir cilvēki, kuri vienkārši grib karot... globālā līmenī!

J.S.

Bet arī sabiedrībā, ikdienā, tādā sadzīviskā līmenī jau arī viss tāpat notiek... Vīrs karo ar sievu, kaimiņš ar kaimiņu, autobraucējs ar gājēju, trolejbusā katrs izkaro sev vietu...

M.G.

Jā, tepat Rīgā mums ir viena žurnāliste, kura it kā interesējas par kultūras un mākslas procesiem, raksta krievu valodas presē, iet uz visiem banketiem, klausās, it kā aktīvi interesējas par visu ko, bet spriedumos ir tik kategoriska, tik vājprātīgi neiecietīga pret jebkādu citu viedokli, īpaši jau politiskajos jautājumos. Dažu brīdi pat liekas, ja viņai tagad iedotu pistoli, tad viņa arī šaus!

J.S.

Jā! Un tāds cilvēks arī manipulē, iespaido un rada attieksmju fonu. Faktiski kaitē jebkādas skaidras izpratnes veidošanā.

Bet tagad cits jautājums? Vai Tu biji padomju armijā?

M.G.

Jā! Es pusgadu dienēju Igaunijā, bet pēc tam biju Liepājā inženieru tehniskajā daļā. Divus gadus. Spēju izvairīties arī no leitnanta pakāpes.

J.S.

Vai armijā Tu kaut kādā veidā arī apjauti kara apstākļus?

M.G.

Nē. Tas bija pavisam citādi. Ja nu vienīgi viss, kas saistīts ar „dembelēm” ..., tu atnāc un tevi vienkārši sit, liek visu ko darīt viņu vietā... No vienas puses - fiziski traki, bet no otras puses - arī garīgi un ļoti pazemojoši.

J.S.

Tomēr kaut kādā veidā tagad, iestudējot šo izrādi, kurā attēlotas kara beigas un darbībā iesaistīti dažādu tautību cilvēki, Tu šādu atmosfēru sajūti? Apzinies, kā tie cilvēki, kuri ir ilglaicīgi karojuši, paliek necilvēcīgi?

M.G.

Tieši tā! Būtībā, Otrajā pasaules karā tie, kuri karoja četrus gadus, kļuva par profesionāliem slepkavām. Karš to legalizē. Un otrs – viņi pat par to „kaifo”! Tā ir necilvēciskā zona, kas spiež uz visiem zemiskākajiem instinktiem...

J.S.

Tā kaut kādā mērā jau arī ir kara funkcija, jo citādi jau netiek galā. Daudzi ies bojā, daudzi izdzīvos un... atkal karos!

M.G.

Tu ļoti precīzi pateici... kara funkcija! Un tas ir biedējoši!

J.S.

Mūsu jaunākās paaudzes kino režisors Aiks Karapetjans nesen kādā intervijā teica, ka cilvēks piedzimst ļauns... Es saprotu kontekstu, kāpēc viņš tā teica, jo māksla un kultūra ir tā, kas viņu pārvērš, dara labāku.

M.G.

Es tā nedomāju. Cilvēks kā Dieva radība piedzimst kā eņģelis, bet pēc tam viss, kas ar viņu notiek apkārt - sabiedrībā, politikā, masu kultūrā, visa propaganda pārvērš viņu par ļaunu. Ja tev nav sava filozofija, nav sava vertikāle, tad tas pavērš uz ļaunu.

J.S.

Tu esi tankā bijis un braucis? Man armijā tas bija visai apgrūtināts, jo tur ir maz vietas un dzelžaini noslēgta vide.

M.G.

Jā. Man jau bija tāda armijas daļa. Es gan neesmu pats vadījis tanku. Bet tajā ir visai nepatīkami uzturēties. Tanks jau ir sava veida zārks.

J.S.

Tā tad - droši kā tankā - ir paradokss, tur ietverta liela ironija! Droši kā zārkā! Vai tādā atmosfērā Tu iestudē šo izrādi?

M.G.

Nē! Te ir pēdējā kara diena. Tur ir cilvēciskās attiecības. Ir komiskais, ir traģiskais. Nevienam jau tas zaldāts nav vajadzīgs. Karš ir beidzies, un par viņu, to, kurš karoja, var pilnībā aizmirst. Individīds nav svarīgs!

J.S.

Bet pagātne jau šajā iestudējumā Tev nav galvenā? Vai aktieru ansamblis (Elīna Dzelme, Inita Dzelme, Intars Rešetins, Gints Grāvelis, Artūrs Dīcis, Mārtiņš Počs) lugu un šo tematu pieņēma uzreiz?

M.G.

Nē, mums bija ļoti lielas diskusijas! Aktieri uzreiz nepieņēma tematu, jo viņi jau ir cita paaudze. Likās, ka par to runāt nemaz nevajag. Bet tagad jau viss ir kārtībā. Un es nevaru pateikt, vai skatītājs vēlas skatīties izrādi par karu. Bet mums ir ļoti svarīgi atbildēt uz jautājumu: kas notiek? Varbūt skatītājs tomēr kaut ko intuitīvi apjautīs, cik bīstamas ir šīs kara situācijas, ieraudzīs psiholoģisko motivāciju un sapratīs, ka mums par šo tematu tomēr ir jārunā! Tā ir arī mākslinieka atbildība.